

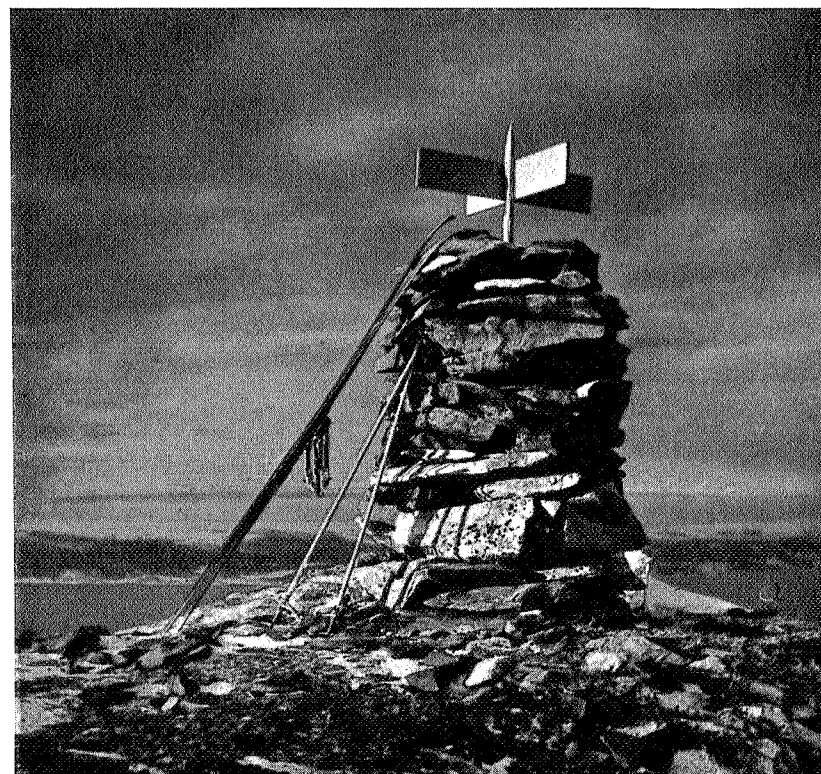
Storheia

Fot. Thor Bach

Bymarka

Av Einar Døhl

Kvistingen fikk meg til å tenke på det, — den og Storheia og skogliene innunder Henriksåsen: — Hvorfor ligger en i grunnen og maser med lange og strevsomme reiser for å komme i kontakt med sjelden og vekslende natur, når en har det alt sammen rett utenfor stuedøra, bare en times makelig marsj unna byen.

Bodsbergheia

Fot. J. Chr. Geelmuyden

Makelig eller strevsom etter som en selv finner det tjenligst, eller er opplagt til. En kommer inn i Bymarka på så mange måter nå, Gråkallbanen frakter en bort til inngangsdøra på den ene, den sørlige siden. Er en sprek nok til det, kan en klyve og klatre seg fram til samme terrenget opp gjennom Elsterparken, over Geitfjellet, så har en minning om høgfjell og lyngrune vidder med det samme.

Og er det særlig fjellet og fjellstemningen en er ute etter, kan en søndagsturist få med det meste av det han klarer i løpet av en enkelt dag: Gråkallen, Elset- og Herbernsheia, og Storheia attpå, om en orker det.

Det er ikke noe kunstig eller tillaget noe av det, de er trauste og høge og naturlige nok alle sammen. Kommer en på toppen av dem, skaffer de alle et utsyn som en skal lete etter maken til: fjord og sjø som glitrer som brede sølvstrimer inn gjennom et bredt og trygt landskap, skog og frodige bygder, låge åser.

Eg lengtar til Trøndelagen
kvar lengtar vel heim til sitt.

sier Olav Gullvåg. Heiene og høgdene i Bymarka gir en i et eneste, veldig rundskue et utsnitt av alt som er typisk for landsdelen, og som gjør at en ektefødt trønder så vanskelig kan tenke seg å bygge og bo andre steder i landet.

— — —
Men Bymarka er langt ifrå bare fjell. Noen vil kanskje si at det er den minst av alt. Det er slike som helst ikke strever mot høgdene og det store, betagende utsynet — slike som kanskje helst leter etter skogsfreden med smilende idyller. De har nok å velge imellom. Bymarka er så rik på variasjoner: Langdalen, Grønnlitraktene, Koppardammen, Leirsjøene, Skjellbreia, og så alle de frodige skogliene innimellom.

Bymarka er Trøndelag i et nøtteskall, hele landsdelen i veste-lommeformat. En kan velge og vrake, og være viss om å finne i alle fall noe som hver enkelt hefter seg ved og gjerne vender tilbake til ved sommer eller vinter, høst eller vår.

Lavollen

Fot. J. Chr. Geelmuyden

Ingen nekter for det nå, at det var en stor lykke for Trondheim by at den fikk beholde dette store og skiftende omlandet som et aktivum for *alle* innbyggere. En gang, for noen få menneskealdrer siden, var lykken bedre enn forstanden — den berget Bymarka den gangen. En flokk av folkevalgte fedre hadde funnet ut at denne utmarka var ikke noe å holde på. Den skaffet bare utlegg og ergrelser, uvennskap og prosesser. Det var bedre å skille seg med hele omlandet.

Og så ble det bestemt at Bymarka skulle parteres, stykkes opp i 30—40 småbruk og selges til høystbydende, mellom slike som hadde lyst til å bli bureisere. *Det* vedtok de i bystyret, enda de ikke hadde de beste erfaringene å bygge på.

Utmarksfolket, de som hodde på noen av de små og halvstore plasesene fra før, hadde hatt vanskelig for å slå seg igjennom, vondt for

å livberge seg. De puslet med lovlige og mindre lovlige bierverv. Mest folkesnakk ble det i byen da utmarksfolket tok til å sysle med heimebrenning og skogssjapper. Det manglet ikke på kunder og avsetning. Bystyret fikk høre om trafikken, og så ble det oppvask og strengt oppsyn med den egenartede helgetrafikken på bortgjemte plasser i marka. Det hjalp — offisielt, men noen av de mest geskjeftige brennerne holdt lenge fast ved kundekretsen. Kjøperen kunne til avtalte tider finne den ettertraktede varen bortgjemt under steiner og trerøtter, der også vederlaget skulle deponeres i klingende mynt, eller sjeldne varer fra byen.

— — —

Men den store bortauksjonering av nye utmarksplasser ble en dundrende fiasko. Til lykke for byen ble de fleste lysthavere veiet og funnet for lett, da de meldte seg som bureisere ved auksjonsbordet. Magistraten sa i en vidtløftig innstilling — at kanskje burde man se tiden an. De som hadde meldt seg kom helst til å «danne grunnlaget for et vordende utmarksproletariat» som byen risikerte å få på fattigkassa før eller senere.

Og så ble de store koloniseringsplanene stilt i bero, så pass vel og lenge til det kom andre menn med et nytt syn i bystyret — slike som hevdet at Bymarka måtte bli allemannseie, naturpark og åndedrettsorgan for en vordende storby. Lykken og tilfeldighetene hadde vært bedre enn forstanden.

Likevel varte det merkelig lenge før det herlige turistterrenget utenfor stuedøra ble oppdaget. Noen var det som vanket der i alle år — etter hvert ble det mange som på eget initiativ fant veien mot fjernere trakter i Bymarka.

Det store innrykket ligger likevel ikke så mange år tilbake. Leser en gamle Trondheimsaviser, vil en for 70—80 år siden finne kunn-
gjøringer om at «hvis et tilstrækkelig antal deltagere behage at antegne sig, bliver der førstkommende søndag arrangeret fællestur paa ski til helt indunder Graakallen. Lokalkjendte førere medfølger —.» Og det står samvittighetsfullt notert i nyhetsrubrikken som en av de store lokale hendingene, da et par modige karer fra Ila og Steinberget for første gang «vovede den dyst at lade det staa til paa ski

Bymarka

Fot. Trygg Tønseth

helt fra toppen af Storheien, ned mod den blinkende isflade neder-
under uden mellemlanding —.»

Nå er nedfarten Storheia—Kvistingen en dyst som guttepjokker greier, uten at det kommer i avisen.

— — —

«Skibakkeløpets skinnende land» er Bymarka blitt, for henne og for ham, for de store og voksende flokkene som går hel- eller halv-
dagsturer for turens skyld, — og for den trenede og trenende sports-
mannen og -kvinnen.

Det tok til med oldefars og bestefars «hopløb» i Blyberget, den gang skistokken ennå var et nødvendig redskap i bakken og i hoppet. Det fortsatte med søndagsturer lengre og lengre inn gjennom marka — til Gråkallen og Vintervassbakken ble debutscene for byens sports-
ungdom og arena for mang en heftig dyst med deltakere fra hele

landet på Gråkalldagene. Og Nordrenna og Rusta'en ble utforbakene der prøven på almen skiferdighet skulle stadfestes.

Blomstertjønna, Lianvatnet og Kyvatnet ble skøytebane høst og vinter, — og badested for nybegynnere og viderekomme sommers tid.

Sport og friluftsliv — et fristed og Gosen for yngre og eldre, en by som slett ikke behøvde å dra på langfart om den ville bort fra gatelarm og hverdagsstrev. Bymarka ble *nesten* allemannseie.

Den blir det sikkert helt og fullt etter hvert som de tusen muligheter går opp for nye flokker, mulighetene for alle aldrer og alle interesse-avskygginger, fra sportsmannen — til granskeren av lokalhistorien. Hva for noe: historiegranskeren i Bymarka? Ja, selv han vil finne noe for seg, helst vil han finne grunnlag for interessante studier. Det strekker seg over mange hundreår, fra den første veidemannen og fiskeren slo seg ned i steinbuer framved landstøet ved Skjellbreia og kveikte en nying, forbi alle de ugranskede seterhus-tuftene i grasvoller og skogåser, fram imot patrisiernes busetting i marka, da mektige herrer fra byen hadde lyst- og sommersteder på Solemen, Lagmannsseter, Baklia, Tunga, Tempervoll, Helkanseter — med mange og interessante mellomstadier. Når Bymarkas historie en gang skal skrives, blir det et bindsterkt verk og spennende lesning.

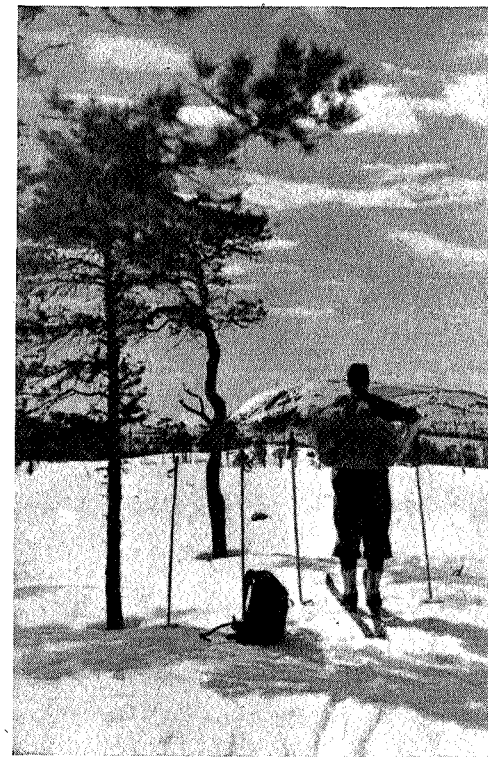
Kall gjerne hele Bymarka for en stor og åpen og allsidig bok, åpen og tilgjengelig for alle i byen som har sans for å lese i den. Han kan velge mellom idyllen attmed kaffevarmen en sensommerkveld ved Vintervatnet, en høstsøndagsmorgen med rimdryss over liene på baksida av Våttakammen, eller en hektisk spennende vinterdag når spreke, støe gutter tøyer seg i hoppbakken bortunder Gråkallen. Ett eller annet er det som alltid drar tilbake til marka, nye og vidunderlige kapitler som helst skal oppleves — i stedet for å leses —.

Vassfjellet

Av Thomas Borthen

I påsken kryr det av store og små skiløpere i Vassfjellet, hvis vær og føre er noenlunde bra, men utenom disse utfartsdager er trafikken liten, og det til tross for at en her, like utafør stuedøra, så å si, har det fineste terreng en kan ønske seg. Noe tungt er det riktig nok å ta seg opp fra dalbunnen, men litt slit må det være, ellers er turen ikke vellykket. En fordel er det jo å gjøre unna det tyngste veistykke til å begynne med.

En tur til Vassfjellvarden en godværsdag vil en ha godt utbytte av. Herfra er det et rundskue som må begeistre enhver som har litt sans for mor Norges vakre natur. Varden ligger på 710 m, bare 3 km i luftlinje — rett vest for Søberg stasjon. Mot sør ser en det mektige Igelfjell, med Gynildfjellet som god partner. Ja, er det riktig klar-

Vassfjellet.

Fot. Reidar Trøtvik